

Poezija — izraz človeške usode

Stefan
Aug. Doinaş
(1922),
Romunija

Realni svet je resnica praktične narave. Vsa čast njim, ki z njo vladajo! Pred njo, pred splošnim konsenzusom, ki objema resničnost v okviru Evklidove geometrije, se pesnik predstavlja s svojo resnico: Vsaka pesniška vizija je nekakšna neevklidovska geometrija, ki se ponuja našim očem, očem razuma in naši občutljivosti. Angel ali demon, pesnik zanesljivo prinaša s sabo red in podatke o nekem novem svetu v medprostorje realnega sveta navadnega človeka. Pesnikovo nebo

je neznosna nebesna sinjina, ki s težavo prodira skozi odprtine skupnega neba, na katerem smo mi vsi ujetniki.

V tem smislu poezija ne more biti nič drugega kot najvišji izraz človeške usode: sijaj in beda torej, jasna zavest o naših možnostih in mejah. Je mar pesniški nemir kaj drugega kot potres bitja na eni izmed njegovih meja? Te meje so na več straneh, ker v vsakem posamezniku kraljestvo duha meji na vse prepade, ki jih je človeški rod preživljal skozi svoj večtisočletni razvoj. Bolečina in veselje, obup in zanos, polet in nemoč, samota in družabnost, beseda in tišina — vse to so naša odzivanja pred pragom, ki ga ne moremo več prestopiti. Navaden človek daje vsemu temu izraz izključno v svojem imenu, pesnik pa temu dodaja dostojanstvo sporočila človeštva. Toda to sporočilo ima zmerom eno samo vsebino: prepoznavanje poskusa, kako zlomiti človeško usodo. To je pustolovščina poezije: pustolovščina duha, ki se bojuje sam s sabo, kot je rekel Croce. Pustolovščina, ki se njene možnosti izčrpajo v sorazmerju s tem, kolikor se hkrati izčrpuje pustolovščina jezika. Moderna poezija, poezija našega časa se je dokopala do zavesti o tem tragičnem položaju: govor — materija in instrument pesniškega dejanja — je videti krhek in neučinkovit pred notranjo stvarnostjo, zaradi katere je poklican, da jo sporoči. Naš slovar, oblikovan po predmetih, zvesto prenašajoč neposredno stvarnost, ki naj bi človeku omogočil dejaven pristop do nje, ne uspeva odgovoriti na notranje potrebe duha. Izkušnja moderne poezije nam odkriva pesnikov boj z jezikovno materijo — ki ni toliko odbijajoča kot nemočna — kaže siromašnost jezika, nezmožnega, da bi ji priboril razsežnost, ki ji še manjka. Risanje podobe ni nič drugega kot simptom bolezni, ki je načela organizem pesniškega govora. »Rešitelj besede« — če naj uporabim definicijo pesnika po Lucianu Blagu — nenehno poskuša premagati usodo jezika, da »bi ga

rešil«, da bi rešil besede kako drugače. In da bi se, seveda, tudi sam rešil. Sicer pa je to jalov poskus. Kajti največja pesnikova iluzija je prav verovanje v to, da lahko premaga svojo usodo z njenim eksorcizmom, z njenim izrazom. Zaklinjanje človeške usode (Gottfred Benn meni, da gre za izraz »totem modern«); poezija ne počenja nič drugega, kot da potrjuje meje, sredi katerih dogoreva pesnikova zavest. Toda daleč od tega, da bi zapisovala poraz, to je nedvoumno znamenje njenega zmagoslavja: jasna zavest o naših mejah rojeva notranjo svobodo. Poezija je obredni trening te svobode. In pesnik je poklican, da to sporoči drugim ljudem, ki še ne poznajo gibov takšne telovadbe duha (. . .).

Upravičeno govorimo, da pesnik odkriva svet, kot bi bil navzoč pri kozmogoniji. Pa vendar, če je pesnik sodobnik prvega dne Nastanka, mora biti hkrati tudi sodobnik sedmega dne Zgodovine: s tem, ko ponovno ustvarja realni svet s pomočjo besed, daje hkrati tudi temeljne premise obstajanja, v katerem predmeti duha žarijo v vsej svoji učinkovitosti. Poezija si nikoli ne prizadeva na drugo stran same sebe. No, človek, ki stopi na ulico s stihom kakega pesnika na ustih, ne bo nikoli ostal ravnodušen do trpljenja tistih, ki ga obkrožajo. Navsezadnje nas morda samo to verovanje opravičuje, da zamudimo vse svoje življenje zaradi ene same uboge besede.

PRIMER   Kot erdeljski kmet,
               ki je prišel na morski breg
               prav tákrat, ko se
               na odprtem morju
               utapljal je kentaver,
               in so stopile solze mu v oči,
               ko je pomislil,
               da bi tudi on rad
               tako umrl:

jahaje!

TA DVA   Vsak človek vreden je ljubezni.

Toda tisti, ki spusti se k morju
 in poskuša splesti vrv iz pečene
 niti — da bi jo nataknil okrog grla
 mesecu, ki pravkar vzhaja iz valov —
 ker rad bi z njim se dvignil kvišku,
 in tisti, ki nad zlato reko sklonjen
 ves svoj vek zato živi, da bi jo zgradil
 po obliki vetra brez oblike,

ker bi temu svetu rad dal nov denar:
 — ta dva, predvsem, imata vso pravico,
 da prebivata v šotoru moje sence.

Ko jaz sem zdoma, vedite: sta ona dva doma . . .

MED MENOJ
 IN BRATOM

In potem sem se povzpел na vrat
 surove ptice in odlétel z njo.
 Bila je zelo sinja ptica,
 Rok imenovana. Iz kljuna so ji padali
 zlogi zvezd; trije prepadi,
 drug v drugem, sivi kot trije lijaki
 so rodili njen pogled. In zgoraj, nad
 oblaki, létel sem vse više in više. In nenadoma,
 ko sem dol pogledal, sem opazil, da je
 znesla. Svet je njeno jajce . . .
 — Res je, pravi mi moj brat, a pazi,
 ker ta ptica ne obstaja!
 — Ne, ne obstaja, sem mu odgovoril
 in z obema se rokama ji vratu
 oklepал. Vem, da ne obstaja . . .

Ob jezikovni pomoči Petra Krduja
 prevedel Ciril Zlobec